

Інформаційна та бібліотечна діяльність у контексті новітніх викликів

Оксана Гомотюк

Кафедра документознавства, інформаційної діяльності та українознавства
Тернопільський національний економічний університет
Тернопіль, Україна
oksana_homotuk@ukr.net

Abstract. For the Ukrainian educational system, we have a combination of both the newest trends of the globalized world (behavioral and technological revolutions) and the unresolved problems of Ukrainian statehood in the conditions of the Russian-Ukrainian war, the difficulties of the reformation path, the identity crisis, the deformation of the Ukrainian mentality, etc. In the era of these revolutions, people need to possess not only the hard skills, but also the soft skills.

Ключові слова: система освіти, освітньо-науковий простір, документознавець, культурні цінності.

Для української системи освіти маємо поєднання як новітніх трендів глобалізованого світу (поведінкової та технологічної революцій), так і невирішених завдань українського державотворення в умовах російсько-української війни, труднощів реформаційного шляху, кризи ідентичності, деформації української ментальності тощо. В епоху названих революцій людині необхідно володіти не стільки професійними (hard skills), скільки універсальними компетентностями (soft skills). Судячи із рекомендацій Європейської Комісії щодо розвитку універсальних компетентностей, категорія «універсальні компетентності» визначається як компетентності, що не залежать від фаху, а рекомендуються для розвитку усім людям. Згідно рекомендацій 2006 р. «універсальні компетентності» формують наступний логічний ряд: «Спілкування рідною мовою», «Спілкування іноземними мовами», «Математична компетентність та основні компетентності у природничих і точних науках», «Цифрова компетентність»,

«Навчання вчитись», «Соціальна і громадянська компетентність», «Почуття ініціативності та взаємодії», «Культурна впевненість і самовираження». Дещо змінюються відтинки універсальної компетентності згідно рекомендації 2018 р. Так, «Спілкування рідною мовою» трансформовано у «Грамотність», а «Культурна впевненість (підкр. – О.Г.) і самовираження» трансформовано у «Компетентність культурної обізнаності (підкр. – О.Г.) та самовираження», позначено «Підприємницьку компетентність» [1]. Проблема набуття універсальних компетентностей актуалізована у численних дискусіях в освітньо-інформаційному просторі європейських країн та Північної Америки [2]. Поки що європейські освітні системи не готові до системного їх розвитку [2]. Р. Ф. Джеймс та М. Л. Джеймс підкреслюють, що володіючи hard skills, все ще можливо займатися пошуком роботи, проте вони більше не захищають працівників від змін економіки, досягнень у галузі технологій [1]. В Україні відповідно до Законів «Про вищу освіту» від 2014 року та «Про освіту» від 2017 року розпочато процеси запровадження компетентнісного підходу та розвитку інклюзивної освіти. Система зовнішнього незалежного оцінювання студентів, державна підтримки молодих вчених, мобільність професорсько-викладацького складу та студентської молоді стали позитивними ознаками освітньо-наукового простору. У той же час доводиться констатувати, що в Україні не відбулося розширення доступу громадян до освіти, здатної сформувати якісні професійні та універсальні компетентності. Безперечно,

комплексне вирішення проблем, критичне мислення, креативність, вміння управляти людьми, емоційний інтелект, вміння аналізувати інформацію та приймати рішення, комунікаційні навички, гнучкість до змін, вміння працювати в команді є серед пріоритетів освітньо-наукового простору України. У контексті розвитку інформаційної економіки, перед сім'єю, закладами освіти різних рівнів тощо постають завдання з організації такого навчання, яке б базувалося на оптимальному поєднанні універсальних та професійних компетентностей. Однозначно, це вплине на зміни світогляду особистості, що проектуватиметься на виробничу діяльність.

Щодо варіанту по-українськи, маємо врахувати і проблемні моменти у розумінні змісту спеціальності, і деформації ментальності, і рівень національної свідомості молоді, і безпеку інформаційного простору, який впливає на особистість. А. Оганов та І. Хангельдієва звертають увагу на негативні наслідки зарубіжної масової культури для слаборозвинених культур, що не мають повноцінного національного статусу і не виключають їх зникнення або поглинання іншими культурами [2]. Це зауваження стосується й української культури, адже через несприятливі історичні події, вона була обмежена в можливості повноцінно розвиватися, а подекуди була взагалі знищена, що призвело до неоднорідності культурного простору України. За допомогою чужорідної масової культури, що є привабливою як своєю демократичністю, так і культурними цінностями, національні культурні простори зазнають змін. Коригуються культурні цінності та установки людей. Г. Почепцов виділяє дві групи об'єктів інформаційної війни. З одного боку, це комп'ютери та інформаційні системи – комп'ютерний варіант інформаційної війни. З іншого боку, це масова чи індивідуальна свідомість – психологічний варіант інформаційної війни.

Якщо розглянути сферу працевлаштування випускників: органи державної влади та місцевого самоврядування, підприємства, організації, установи, зокрема бібліотечні та архівні установи, органи науково-технічної

інформації, патентні відділи, то маємо практично усі сфери життя суспільства. Це мотивує до чіткого визначення компетенцій (hard skills та soft skills) майбутнього фахівця із врахуванням потреби формування загальної культури, розуміння процесів і явищ у історичному контексті; компаративного аналізу подій, знання головних напрямів еволюції європейської історії та культури; критичну оцінку фактів на підставі альтернативних поглядів на проблеми; аналіз і узагальнення матеріалу в певній системі; використання інструментів цифрового маркетингу для популяризації українськомовного та україноцентричного контенту.

Вивчення спеціальних історичних (археографія, джерелознавство, дипломатика, метрологія, палеографія, сфрагістика, хронологія тощо), інформаційних (інформаційні технології, соціальна інформатика), технічних наук формує основні професійні навички майбутнього фахівця. З цієї точки зору освіта за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» має характеризуватися глибоким синтезом гуманітарного і природничо-наукового знання. Розуміння за документознавцем відповідальності як за поточне комплектування, так і збереженість документа, передачу майбутнім поколінням історичних за значенням документів стає одним із ключових напрямів у підготовці фахівців. Або ж набуває пріоритетності теза, що документ є основною складовою пам'яті спільноти. Від професіоналізму, принципності співробітників архівів, бібліотек, документознавців установ залежить повнота та об'єктивність документальної презентації функціонування у просторі та часі спільноти як живої системи.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Brussels, 2018 – 2018/0008 (NLE) Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on Key Competences for Lifelong Learning.
- [2] Balcar, J. Is it better to invest in hard or soft skills? The Economic and Labour Relations Review. 27(4) p. 454.